

1980/81:82

Onsdagen den 18 februari

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 10 innevarande månad.

2 § Inbjudan till konsert i Berwaldhallen

Anf. 1 TALMANNEN:

Sveriges Riksradio anordnar torsdagen den 19 mars en konsert i Berwaldhallen för riksdagens ledamöter och inom riksdagen anställda.

Föreställningen börjar kl. 19.30.

Teckningslistor finns utlagda i foajén. Jag fäster uppmärksamheten på att listorna indras tisdagen den 3 mars.

3 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1980/81:109 till skatteutskottet

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1980/81:1940 till socialutskottet

1980/81:1941–1944 till näringsutskottet

5 § Kommunal beredskap

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1980/81:13 om ökad kommunal självstyrelse och minskad byråkrati (prop. 1980/81:80).

Anf. 2 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag bör kanske göra en kort kommentar till mitt särskilda yttrande i detta ärende. Den föreslagna lagändringen är uppenbarligen ytterligare ett uttryck för en politisk vilja att successivt överföra ansvar från en statlig myndighet – länsstyrelsen – till kommunala och landstingskommu-

nala myndigheter, trots att länsstyrelsen ju numera i stor utsträckning just rekryteras från landstingspolitiskt håll. Skillnaden mellan den nuvarande och den föreslagna lagstiftningen består däri att länsstyrelsen nu skall pröva och *godkänna* kommuners beredskapsplaner, medan kommunerna med den nya skrivningen endast behöver *insända* sina planer till länsstyrelsen, oavsett om denna gillar eller ogillar dem.

I en av höstsessionens försvarsdebatter tillät jag mig att framhålla nödvändigheten av att vi åter håller en personlig och politisk beredskap för allvarliga utrikespolitiska händelser. I den allmänpolitiska debatten för några veckor sedan hävdade jag också den meningen att vi inte kan och inte får fortsätta att avväpna statsmakten till förmån för redan starka "stater i staten", sådana som arbetsmarknadens parter – av vilka en i dagarna t. o. m. utmanar grundlagen – kommunförbunden och massmediamonopolet.

Det här lagförslaget innebär, för mitt sätt att se, ett bekymmer i denna tid, då mycket kan komma att hända i vårt omedelbara grannskap redan innan höstlöven fallit eller ens vårlöven spruckit ut.

Om jag vore i kommunministerns kläder skulle jag känna en viss trygghet vid tanken på att kunna förlita mig på Johannes Antonsson, Harald Pettersson, Gösta Gunnarsson och Elvy Olsson, om allvarstider skulle stunda. Jag skulle nog känna större tveksamhet inför utsikten att vara i händerna på personer sådana som det förutvarande landstingsråd som i det senaste numret av Landstingsförbundets tidskrift på en helsida uppmanar sina likasinnade att "strejka mot staten".

Trots min tveksamhet har jag nöjt mig med ett särskilt yttrande. Jag utgår trots allt från att samarbetet mellan länsstyrelse och landsting i de allra flesta fall kommer att förbli gott och komplikationsfritt. Men jag tänker på min hemkommun, Värmdö, vars beredskapsmässiga pulsåder bl. a. utgörs av Skurubron, som dock ligger i grannkommunen Nacka. Det är inte så många år sedan en ökad terroristliga förberedde en sprängning av denna bro. Det skulle inte ha drabbat den större delen av Nacka kommun, som ligger på fastlandet, men för Värmdö hade det inneburit ungefär detsamma som broraset för Tjörn. Det kan finnas andra kommuner vilkas öde också ligger i händerna på en eller annan grannkommun. Det måste finnas någon överordnad, ansvarig instans som tar sig an deras intressen. Jag har därför tillåtit mig att förutsätta att regeringen likväl, genom landshövdingarna och inte minst civilbefälhavarna, skall veta att hålla sig underrättad om de konsekvenser som den nya lagstiftningen får. I detta sammanhang vill jag också uttrycka en förhoppning att sådana befattningshavares ställning och befogenheter förstärks när det gäller verksamheter för att förbereda deras framtida uppgifter. Hur detta skall kunna bli möjligt om man samtidigt reducerar de statliga befogenheterna i relation till de enskilda landstingens undandrar sig dock mitt bedömande. Även i federala och federativa stater brukar försvarsberedskapen vara en nationell uppgift. Herr talman! Jag hoppas för min del att Sverige dock i det längsta skall förbli ett rike och inte förvandlas till en federation av 27 självständiga landsting och kommuner.

Anf. 3 OLLE AULIN (m):

Herr talman! Jag skall be att få instämma med Gunnar Biörck i Värmdö när det gäller tveksamheten inför de åtgärder som vi nu skall besluta att genomföra.

Jag har under en följd av år haft ansvar för den civila beredskapsplanläggningen vid en länsstyrelse, och jag vet därför hur rutinerna fungerar. Känsligheten hos kommunerna för att det skall finnas en myndighet ovanför dem som kan ge anvisningar och råd och samordna närallgande kommuners planläggning tycks mig vara något för stor.

Det förtjänar också att påpekas att den beredskapsplanläggning som genomförs i kommunerna till nästan 100 % täcks av statsbidrag. Det finns då skäl att hävda att det är naturligt att den statliga myndigheten vill pröva planläggningen och förelägga den för länsstyrelsen för fastställelse. Rutinerna har emellertid varit sådana att den planläggning som sker i kommunerna successivt följs av beredskapsplanläggare vid länsstyrelsen. Man får alltså under hand de råd man behöver för att genomföra planläggningen. Genom att det förekommer ett så nära samarbete mellan länsstyrelse och kommuner i planläggningshänseende, kommer det nog att kunna fungera också i fortsättningen utan en formell fastställelse.

Länsstyrelserna har i krig hela ansvaret för samordningen och för alla civila beredskapsåtgärder inom länet. Skulle det nu visa sig att de nya rutinerna inte fungerar så bra hoppas jag att man, utan att känna det som en prestigeförlust, är beredd att ompröva dessa bestämmelser.

Anf. 4 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! Som framgått av Gunnar Biörcks anförande delar han utskottets uppfattning i huvudfrågan. Det föreligger alltså bara ett särskilt yttrande fogat till betänkandet. Detta särskilda yttrande förtjänar emellertid några kommentarer, och det bör inte heller stå oemotsagt.

Jag anser att det särskilda yttrandet hänger i luften, därför att det bygger på uppfattningen att det i dag skulle vara ett obligatorium att upprätta beredskapsplaner. Om det faktiska förhållandet är sådant att det finns beredskapsplaner överallt, är det ändå så att lagen inte föreskriver det. Det är länsstyrelsen som ger kommunerna i uppdrag att upprätta planerna, om länsstyrelsen finner skäl för det.

Denna förändring är också till nytta för kommunerna och kommunernas underställande. Landstingskommunerna behövde inte heller enligt den förutvarande lydelsen i lagen underställa länsstyrelsen beredskapsplanerna.

Jag vill slutligen, bl. a. som kommentar till Olle Aulins anförande, peka på att det finns en ny sak i den föreslagna lagstiftningen som vi skall fatta beslut om i dag, och det gäller samrådet. Det har hittills skett ett nära samarbete mellan länsstyrelse och kommuner i det här arbetet. Men i och med det nu inskrivna samrådsförfarandet kommer samarbetet att fördjupas och kanske också ha ett annat innehåll. Samråd har ju en annan betydelse.

Från KU:s sida finner vi alltså att den här förändringen är en lämplig åtgärd

att vidta. Förhållandena har ju i regel varit sådana, att kommunerna efter det att planerna har gjorts upp så småningom fått ta emot ett beslut om antagande som de endast haft att lägga till handlingarna. Med samråd och samarbete skall kommunerna nu med sin självstyrelse som utgångspunkt anta planerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Föredrogs

Trafikutskottets betänkanden

1980/81:10 om förenklad mönstring på färjor (prop. 1980/81:83)

1980/81:11 om vissa bilarbetstidsfrågor (skr.1980/81:79)

1980/81:12 om anslag till Kommunikationsdepartementet m. m. (prop. 1980/81:100)

Vad utskottet hemställt bifölls.

7 § Arbetslöshetsförsäkringen, m. m.

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1980/81:13 om ändring i lagen om arbetslöshetsförsäkring, m. m. (prop. 1980/81:85).

Anf. 5 SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Riksdagen beslutar varje år om nivån på den ekonomiska ersättningen vid arbetslöshet för dem som är medlemmar i erkänd arbetslöshetskassa samt om nivån på det kontanta stödet från staten till dem som ännu inte tillhör arbetslöshetskassa. Som en konsekvens av dessa beslut fastställs senare nivån på utbildningsbidraget till dem som genomgår arbetsmarknadsutbildning.

Således har riksdagen befogenhet att genom här nämnda beslut visa vilken ekonomisk trygghet man är beredd att ge de ca 86 000 arbetslösa som AMS redovisade i december 1980. Likaledes skall riksdagen i dag på samma sätt visa vilken ersättning man anser att de ca 40 000 AMU-elever som förbereder sig för inträde på arbetsmarknaden skall erhålla i utbildningsbidrag.

Jag tror, herr talman, att vi vid dagens riksdagsbehandling av denna årligen återkommande fråga kommer att få en återupprepning av den debatt som brukar föras mellan oss från oppositionen och de tre borgerliga partier som företräder riksdagsmajoriteten. Den borgerliga majoritetens förslag innebär nämligen i år liksom varje år sedan 1977, då vi haft borgerliga regeringar, att man reellt försämrar den ekonomiska ersättningen till arbetslösa och AMU-elever.

Från socialdemokratin har vi nu liksom vid alla tidigare tillfällen, då de borgerliga lagt fram förslag om och också verkställt reella försämringar av den ekonomiska grundtryggheten vid arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning, lagt fram motioner i vilka vi hävdade att vi ej accepterar att riksdagen

gång på gång fastställer beslut som urholkar den ekonomiska ersättningen till en så ekonomiskt svag grupp som arbetslösa och AMU-elever utgör. För vår del vill vi hålla fast vid 1973 års riksdagsbeslut om frivillig arbetslöshetsförsäkring, som innebar att arbetslösa i princip skulle kunna kompenseras för inkomstbortfall intill 91,7 % av den förlorade arbetsinkomsten samt att grundtryggheten inom arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen skulle utvecklas parallellt i ersättningshänseende.

Livsmedelsarbetareförbundet har i sin tidning Mål och Medel belyst utvecklingen av skillnaderna mellan arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen, varvid den sistnämnda omräknats till en femdagarsförsäkring. Man har tagit fram ett stapeldiagram i vilket man visar att arbetslöshetsersättningen 1973 var 21 % lägre än sjukersättningen. I dag är denna skillnad ca 84 %. Enligt de premisser som det här stapeldiagrammet bygger på skulle skillnaden mellan sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen teoretiskt sett motsvaras av ca 800 kr. per vecka.

Vi inom socialdemokratin baserar våra motionsförslag på de framställningar beträffande nivåerna på arbetslöshetsersättningen som Arbetslöshetskassornas samorganisation har gjort och som har understötts i remissyttrandena från AMS, LO, TCO och SACO/SR.

Det finns således en bred uppslutning bakom våra motionsyrkanden om att fyra nya dagpenningsskisser – 200 kr., 210 kr., 220 kr. och 230 kr. per dag – skall införas fr. o. m. den 1 april 1981.

Regeringens förslag, som den borgerliga utskottsmajoriteten ställer sig bakom, är nu på väg att sänka nivån på ersättning från arbetslöshetsförsäkringen till den nivå som rådde före den moderna arbetsmarknadspolitikens genombrott. Som exempel kan nämnas att vi redan hösten 1979 nådde ett ersättningsläge där ersättningen för exempelvis ett sjukvårdsbiträde med en månadslön på 5 500 kr. reducerats till 75 % av tidigare lön. En arbetslös skiftgående pappersarbetare med en månadslön på 6 250 kr. har fått en reduktion till 66 % av tidigare lön och en byggnadsarbetare till 64 % av tidigare lön. Detta är alltså baserat på lönerna 1979. Sedan dess har det ju också hänt en del när det gäller löneutvecklingen.

Sådana reduceringar av ersättningen till de arbetslösa vill alltså regeringen och den borgerliga utskottsmajoriteten fortsätta att verkställa, trots att de är medvetna om att bristerna i deras ekonomiska politik dels höjer levnadskostnaderna, dels slänger ut allt fler människor i arbetslöshet. Detta bevisas av att de inte vill höja högsta ersättningsbeloppet till högre än 210 kr. per dag. Dessutom vill man inte ge dem som ännu inte tillhör arbetslöshetskassan, dvs. våra ständigt växande skaror arbetslösa ungdomar, någon höjning alls av det kontanta arbetslöshetsstödet. Vi vill höja detta stöd från 75 kr. per dag till 85 kr. per dag. Nu liksom alltid tidigare anvisar socialdemokraterna realistiska kostnadstäckningar för de förslag som läggs fram. Den borgerliga utskottsmajoriteten går emot samtliga våra krav. Man erkänner att regeringens förslag inte ger kompensation för de levnadskostnadsförändringar som har inträtt efter den förra höjningen. I utskottsbetänkandet kopplas den textrams på som samtliga borgerliga företrädare tycks ha inbyggd inom

sig liksom i en bandspelare, nämligen detta att det utomordentligt ansträngda statsfinansiella läget inte tillåter några höjningar av det slag som vi har föreslagit.

Herr talman! Det finns ingenting som säger att vi inte skulle ha råd att ge människor som oförskyllt har råkat ut för arbetslöshet en dräglig ersättning. Den borgerliga politiken tillåter på område efter område stora subventioner och stöd till kapitalägare och förmögna människor. Då är det från rättvisesynpunkt också berättigat att de arbetslösa erhåller en ersättning som de kan leva på.

Herr talman! I olika sammanhang då vi socialdemokrater har varnat för att ett fortsatt borgerligt styre skulle innebära en urholkning av den sociala tryggheten för olika samhällsgrupper har detta förnekats. Det aktuella betänkandet från arbetsmarknadsutskottet visar att det som vi varnat för mer och mer blir verklighet. När samhällsekonomin måste stramas åt, drabbas i ett borgerligt styrt samhälle alltid de sämst ställda.

Folkpartiets försäkringar om att partiet företräder en social liberalism är i år liksom alla tidigare år i regeringsställning ingenting annat än pratbubblor.

Centerpartiets återkommande deklarerationer att partiet vill hindra koncentration av människor från glesbygd till storstad är inte mycket värda, när centerpartisterna, som nu när det gäller det aktuella betänkandet, medverkar till att försämra försörjningsmöjligheterna för de arbetslösa, så att dessa helt enkelt måste packa sina flyttlass. De har ju inte ekonomiska möjligheter att vänta tills något arbete dyker upp på hemorten.

Moderaternas avoga inställning till samhällsstöd till arbetslösa finns dokumenterad alltsedan 1934, då beslut om statligt stöd till arbetslösa första gången fattades av riksdagen. Därför behöver inte detta kommenteras.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna 1, 2 och 3 som fogats till utskottsbetänkandet.

Anf. 6 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Arbetslösheten ökar i vårt land. Att drabbas av arbetslöshet är förödande. Därför måste alla medel sättas in för att bekämpa arbetslösheten. Så gör dock inte den borgerliga regeringen. Tvärtom drar den in på arbetsmarknadsstyrelsens anslag, tvärtom bedriver den en näringspolitik som innebär att ännu fler människor slås ut i arbetslöshet, allt fler människor får försämrade levnadsmöjligheter.

I dag uppgår de direkt arbetslösa till 108 000 personer. Många hundra tusen fler återfinns i arbetsmarknadsutbildning, förtidspensionering på grund av handikapp eller annan arbetsmarknadspolitisk åtgärd m. m. Det är dessa grupper, som redan har det dåligt ställt i samhället, som även den här regeringspropositionen angriper.

Under en rad av år har Arbetslöshetskassornas samorganisation hos regeringen hemställt om höjningar av dagpenningsskatterna för dem som är arbetslöshetsförsäkrade. Men det har de gjort utan att bli bönhörda. Den senaste höjningen genomfördes att verka fr. o. m. den 1 juli 1979. Den

gången införde man ett par halvklasser, varav den högsta låg på 195 kr. Det stred den gången mot A-kassornas samorganisations begäran, som var att den högsta klassen skulle ligga på 210 kr. Efter det har A-kassornas samorganisation begärt ytterligare höjningar, vilket regeringen har avvisat.

Det är märkligt – eller det kanske inte är så märkligt egentligen – att regeringen, samtidigt som den avvisar höjda ersättningar till de arbetslösa, föreslår att beskattningen på arbetsfria inkomster skall lindras. Jag tänker närmast på skattereduktionen för aktieutdelningar som togs i höstas, ungefär samtidigt som de arbetslösa vägrades höjd arbetslöshetsersättning. Det är samma mönster som har gått igen sedan denna regering tillträdde 1976 – man tar från dem som har det sämst och ger till dem som har det bäst. Hela den borgerliga regeringspolitiken slår igenom på det här viset inom alla områden. Hela tiden är det den lönarbetande klassen som får stå tillbaka för de privilegierade höginkomstgrupper som finns. När lönarbetarna i än högre grad kastas ut i arbetslöshet på grund av den bedrivna regeringspolitiken, då skall de inte ens ges sitt rättmätiga arbetslöshetsunderstöd.

Vänsterpartiet kommunisterna stöder A-kassornas samorganisation och har också ställt kravet att den högsta dagpenningen skall vara 230 kr.

Lagen om kontant arbetsmarknadsstöd trädde i kraft 1974. I och för sig kan man säga att denna reform var ett framsteg. Men redan då, när ersättningen sattes till 35 kr. per dag, var den alldeles för låg. Vi har från vpk:s sida under alla år hävdad att det kontanta arbetsmarknadsstödet måste höjas, och höjas avsevärt över vad det har utgått med. Så har dock inte regeringen – vare sig den socialdemokratiska på sin tid eller den borgerliga därefter – ansett, utan man har hållit det kontanta arbetsmarknadsstödet nere på en sådan nivå att det inte kan vara möjligt för en människa att leva på det.

Det kontanta arbetsmarknadsstödet tillkommer ju framför allt unga arbetare som ännu inte har kvalificerat sig för medlemskap i A-kassan så att de därigenom kan få ett någorlunda drägligt arbetslöshetsunderstöd. Det drabbar invandrare, det drabbar kvinnor, det drabbar framför allt handikappade. Det är de grupperna som återigen kommer i kläm när regeringen visar sin politiska vilja.

På vpk:s yrkande om höjning av det kontanta arbetsmarknadsstödet till 120 kr. att gälla fr. o. m den 1 april 1981 svarar utskottet att det statsfinansiella läget inte tillåter någon höjning. Men man tvingas ju samtidigt konstatera att det statsfinansiella läget tydligen är så pass gott att de stora i samhället även i fortsättningen kan tillåtas att göra stora avdrag på sina skatter genom ett omfattande avdragssystem, vilket ganska tydligt har exemplifierats under de sista dagarna av den tid som återstod innan deklarationsblanketterna skulle lämnas in. Den debatten är inte ny, och den ser ut att få fortsätta. Enligt borgarregeringens politik är det statsfinansiella läget tydligen så gott att man envisas med att ha kvar en så orättvis form som indexreglering av skatt. Det är återigen höginkomsttagarna som gynnas och låginkomsttagarna som drabbas.

Onsdagen den
18 februari 1981

*Arbetslöshetsför-
säkringen, m. m.*

När regeringen i december fick igenom sitt förslag om att stimulansbidraget i arbetsmarknadsutbildningen, den s. k. stimulanstian, skulle försvinna till vissa delar, innebar också det ett angrepp mot de sämst ställda i samhället. Nu fortsätter regeringen att trampa på i samma spår med sin svängremspolitik: nu vill den ta bort stimulanstian för alla övriga kategorier som än så länge har haft den kvar. Vi vänder oss mot detta.

Vi vände oss också emot att man minskade stimulansbidraget från 15 kr. till 10 kr. Vi ansåg att de arbetslösa, de som går på arbetsmarknadsutbildning osv., gott och väl behöver dessa pengar för att kunna ha en dräglig tillvaro. Vi anser alltså att stimulansbidraget ändock gör sin verkan genom att hålla arbetsmarknadsutbildningens understöd på en sådan nivå att det kan finnas en någorlunda stor chans för den som får det bidraget att klara sig.

Vi anser vidare att utbildningsbidraget inte är tillräckligt stort när det ligger på en nivå av 155 kr. Regeringens förslag till förändringar av A-kassedagpenningssklasserna kommer att innebära att stimulansbidraget går upp med 15 kr. efter ett beslut i enlighet med regeringens förslag. Men detta är långt ifrån tillräckligt, eftersom man samtidigt med höjningen med 15 kr. har dragit bort stimulansbidraget, vilket gör att nettot inte blir mer än 5 kr. till – och det är bara till dem som redan har utbildningsbidrag. De som kommer att inträda i utbildningen efter det att förslaget har gått igenom kommer således att få en ytterligare försämring.

Till detta tycker jag att man skall konstatera att om man jämför stimulansbidragets värde när det höjdes till 155 kr. med det värde som det har i dag, så kommer man fram till ett belopp på 115 kr. Det tycker jag ganska tydligt talar om vad det är för urholkning av de här bidragen som har skett under årens lopp. Men regeringen vill absolut inte medverka till att återställa värdet.

De riksdagsledamöter som kom in genom huvudentrén i dag har väl också haft möjlighet att ta del av ett uttalande – vad människor som drabbas av arbetslöshet, som går på arbetsmarknadsutbildning och som drabbas av regeringens svängremspolitik, anser. De människorna har erfarenhet av den här situationen och vet naturligtvis vad de talar om – till skillnad mot oss som har våra löner från riksdagen och alltså inte alls behöver tänka oss in i situationen att endast ha ett utbildningsbidrag på 155 kr. om dagen att reda sig på. De säger i sin uppmaning till riksdagsmännen att ta ansvar för AMU-elevernans levnadsvillkor följande:

”AMU-elevernans villkor har drastiskt försämrats under det sista året. Utbildningsbidraget har legat stilla sedan den 1 juli 1979. Under denna tid har inflationen urholkat bidraget med nära 25 %. Nu har även den s. k. stimulanstian försvunnit vilket ytterligare försvagar AMU-elevernans villkor. Regeringen föreslår en höjning av bidraget med 15 kr., för de som har det högsta bidraget och *ingen* höjning av det lägsta bidraget. Detta får till resultat att höjningen bara blir 5 kr. och en sänkning av det lägsta bidraget med 10 kr. när stimulanstian försvinner för alla. Även klyftan mellan dem som har det lägsta respektive högsta bidraget ökar, vilket innebär att skillnaden ökar mellan dem som är etablerade på arbetsmarknaden och de svaga grupperna i

samhället, d. v. s. invandrare, kvinnor, ungdomar och handikappade.

De som är under 20 år har endast 75 kr. per dag att leva på, vilket är en omöjlighet. Givetvis måste de gå under samma bidragssystem som de övriga eleverna.

De minskade anslagen till AMU har lett till kraftiga försämringar av utbildningens kvalitet på många kurser. Speciellt hårt drabbas de invandrare som läser svenska på AMU. Redan den tidigare kurstiden på 18 veckor var orimligt kort. Nedskärningar av antalet platser – även på kurser som leder till jobb – innebär att många som behöver en yrkesutbildning på AMU idag förvägras det.

Därför kräver vi AMU-elever:

Höj utbildningsbidragets lägsta och högsta nivå med 35 kr/dag omedelbart!

Stimulanstian måste vara kvar!

Nej till nedskärningar och försämringar av utbildningens kvalitet!"

Jag tycker inte att det är märkligt att AMU-eleverna ställer de här kraven. Jag tycker inte heller att det är märkligt – med tanke på den regeringspolitik som bedrivits sedan 1976 när en borgerlig regering drog in i kanslihuset – att man inte vill medverka till detta. Regeringen har hela tiden visat vilken sida den står på. Däremot är det märkligt att inte socialdemokraterna vill vara med och uttala sig för de rättmätiga krav som AMU-eleverna ställer.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till vpk:s motion.

Anf. 7 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Den gällande lagen trädde, som det har sagts, i kraft den 1 januari 1974. Högsta ersättningsbelopp var då 130 kr. per dag. Maximiersättningen har sedan höjts vid tre olika tillfällen. Den senaste höjningen skedde den 1 juli 1979, och den högsta ersättningen blev då 195 kr. – detta är det belopp som f. n. utgår.

För ett år sedan ville socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna att dagpenningen skulle höjas. Den dåvarande arbetsmarknadsministern ansåg sig då inte vara beredd att föreslå riksdagen en höjning. Men han meddelade riksdagen att det fanns anledning att snart pröva frågan, dvs. redan under det kommande budgetåret. Det blev också riksdagens beslut.

I den förevarande propositionen föreslår arbetsmarknadsministern att två nya dagpenningsskisser om 200 resp. 210 kr. skall införas fr. o. m. den 1 april 1981.

Arbetslöshetskassornas samorganisation har ansett att höjningen borde uppgå till 230 kr. Det är detta förslag som socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna har anslutit sig till i sina motioner och sina förslag. Jag kan ha förståelse för den ambition som företrädarna för oppositionspartierna visar. Jag tycker bara att man bör komma ihåg att höjningarna under 1970-talet i stort sett följt basbeloppsförändringarna. Den höjning som vi nu står i begrepp att besluta om har samma inriktning, även om den inte innebär en fullständig kompensation.

Förslaget måste – Sune Johansson redovisade att vi brukar säga så – ses mot bakgrund av det utomordentligt ansträngda statsfinansiella läget. Han sade någonting om att vi spelar upp den här ramsan som något slags bandspelare. Men Sune Johansson skall, när han argumenterar, observera att det ändå är en höjning som vi nu skall besluta om. Skillnaden är bara att vi inte vill höja lika mycket som socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna föreslår.

Jag minns att Sune Johansson förra året ansåg att beloppet egentligen borde ha höjts till 240 kr. Nu vill ni emellertid höja till 230 kr. – alltså vill inte heller ni höja så pass mycket att det blir fullständig kompensation. Det är helt enkelt bara fråga om olika bedömningar. Ni vill höja mer än vi. Och vi hänvisar, när vi inte kan höja lika mycket som ni vill, till det statsfinansiella läget och den kärva ekonomi som vi lever i. I det här sammanhanget talade Sune Johansson om folkpartisterna och om att dessa brukar ha sociala ambitioner. Ett liknande uttalande gjordes också om centerpartisterna, som nu skulle frångå sina sociala traditioner. Och när det gäller moderata samlingspartiet så har vi syndat ända sedan – om jag minns rätt – 1934.

Men, Sune Johansson, vad menas med socialt? Är det – kortsiktigt – mera socialt att höja med 10 eller 15 kr. än att ta ansvar för den situation som vi nu upplever när det gäller svensk ekonomi, att ta ansvar för en politik som visserligen är impopulär och hårdhänt men som ändå siktar till att återigen åstadkomma tillväxt i landet, att återigen skapa resurser just för att möjliggöra social trygghet?

Vad menas med mest socialt, Sune Johansson? Om vi skulle sitta och resonera om det här över ett bord, så är jag helt övertygad om att Sune Johansson skulle biträda ståndpunkten att det långsiktigt gäller för oss att nu föra en sådan ekonomisk politik att vi får möjlighet att ta hand om de gamla och sjuka och att stötta dem som dess värre inte har något jobb.

Även när det gäller det kontanta arbetsmarknadsstödet, det s. k. KAS-stödet, som nu uppgår till 75 kr. och som utgår till icke försäkrade arbetslösa, så föreslår socialdemokraterna en höjning upp till 85 kr. Vänsterpartiet kommunisterna tar i riktigt rejält och vill höja till 120 kr. Jag respekterar också dessa förslag, och jag kan ha förståelse för den ambitionen. Men återigen hänvisar jag till det jag tidigare sagt beträffande vår kärva ekonomi. Dessutom kan i det här fallet påpekas att detta stöd under senare år har höjts relativt sett mer än dagpenningen. Därför tillstyrker utskottsmajoriteten regeringens förslag, dvs. att ingen ändring skall göras nu.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 8 SUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det var i och för sig inga speciella nyheter som Alf Wennerfors kom med, trots deklARATIONEN om den borgerliga inställningen till stödet åt de arbetslösa och eleverna i arbetsmarknadsutbildning. Det var kända argument, och han upprepade ju det som står i utskottsbetänkandet, när han refererade till den utomordentligt svårartade statsfinansiella

situationen. När vi från socialdemokratin sida anlägger synpunkter på hur man skall klara den sociala tryggheten för människor inrymmer vi i begreppet socialt ansvar en ekonomisk grundtrygghet som innebär att man skall kunna existera på de här ersättningsarna. Allt vårt agerande här i riksdagen inrymmer också förslag till en ekonomisk politik som innebär att man kan se ljusare på framtiden. Men från borgerligt håll ställer ni ju sällan upp på det. Samtliga socialdemokratiska förslag på det området liksom på många andra områden blir nedröstade och nedklubbade här i kammaren. I detta sammanhang finns det alltså inga alternativ för vår del, utan vi måste fortsätta att argumentera för en helhetspolitik gentemot den borgerliga politiken. Stödet till de arbetslösa människorna i samhället är en del av denna helhetspolitik.

Alf Wennerfors menade att vi väl får acceptera att det blir en litet lägre ökningstakt i ersättningsbeloppen. I mitt inledningsanförande deklarerade jag att vi från socialdemokratin sida håller fast vid grundprincipen från 1973, att vi om möjligt skall försöka upprätthålla en ekonomisk kompensationsgrad till de arbetslösa människorna på 91,7 %. Det har alltså de borgerliga inte lyckats med under de här åren. Underligt nog talar ni ändå om att ni åstadkommer höjningar. Ja, det gör ni nominellt på papperet, men med hänsyn till kostnadsutvecklingen, löneutvecklingen m. m. är det en reell försämring av ersättningen till de arbetslösa som ni år efter år har åstadkommit. Det är detta som vi reagerar mot från socialdemokratiskt håll.

Alf Wennerfors har inte kunnat ge några andra motiveringar till de borgerligas agerande och tänkande än vad som har sagts i utskottsbetänkandet, och därför tycker jag inte att jag har anledning att mer kommentera det som han hittills har sagt.

Anf. 9 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Jag noterar att Alf Wennerfors återigen hänvisar till det statsfinansiella läget utan att på något vis säga att man skall förbättra det genom att verkligen gripa sig an de stora problem som orsakat detta dåliga statsfinansiella läge. Det vore naturligtvis bättre att regeringen inriktade sin politik mot att bekämpa den ekonomiska brottsligheten, som undanhåller samhället summor som gott och väl motsvarar de miljarder i besparingar som regeringen föreslagit i tidigare sparpropositioner och som den kommer att föreslå i framtida sparpropositioner. Det vore bättre att ni inriktade er på att bekämpa denna brottslighet och på att dra in de pengar till samhället som undanhålls genom den i stället för att angripa de sämst ställda, de arbetslösa, de människor som genomgår arbetsmarknadsutbildning o. d.

Sedan vill jag rätta Alf Wennerfors på en punkt, när han sade att vi vill höja det kontanta arbetsmarknadsstödet med 10 eller 15 kr. Vårt förslag följer det förslag som arbetslöshetskassornas samorganisation har lagt fram. Det har våra tidigare förslag också gjort. Förslaget innebär en höjning av dagpenningklasserna med 20 kr. i förhållande till vad regeringen föreslagit.

Sedan försöker Alf Wennerfors att på något vis blidka oss och mildra

Onsdagen den
18 februari 1981

*Arbetslöshetsför-
säkringen, m. m.*

regeringens förslag genom att säga att borgerligheten har förståelse för att vänsterpartiet kommunisterna kräver 120 kr. i kontant arbetsmarknadsstöd till de arbetslösa, men sedan skyller han naturligtvis på det statsfinansiella läget. Då vill jag erinra alla här i kammaren inkl. Alf Wennerfors och även de AMU-elever som jag förmodar sitter på åhörarläktaren om att moderaterna och de övriga borgerliga partierna redan före det nuvarande statsfinansiella läget över huvud taget motsatt sig höjningar av det kontanta arbetsmarknadsstödet, höjningar som vänsterpartiet kommunisterna föreslagit. Att framföra det argumentet, Alf Wennerfors, var som att slå hål i ett tomt luftrum.

Jag skulle vilja sluta med att säga att borgarregeringen och de borgerliga riksdagsledamöterna i denna kammare kanske borde genomgå en arbetsmarknadsutbildning, så att de fick känna på både den ekonomiska och den reella verkligheten och erfara hur det är att vara arbetslös. Då kanske det blev både stimulansbidrag och extra utbildningsbidrag.

Anf. 10 ALF WENNERFORS (m) replik:

Herr talman! Sune Johansson meddelade kammaren att det inte var mycket nytt som jag hade att komma med. Och det värsta är, att man också om Sune Johanssons inlägg kan säga att det inte innehöll så väldigt mycket nytt i förhållande till hans anförande förra året. Det var heller inte så mycket nytt i Sune Johanssons replik. Därför skulle jag kunna göra det lätt för mig i varje fall när det gäller Sune Johansson och be att få hänvisa till mitt tidigare inlägg, där det inte var så mycket nytt.

Men vänsterpartiet kommunisternas representant, Tommy Franzén, går vidare och vill gärna ha en stor ekonomisk-politisk debatt i kammaren i anslutning till det här ärendet. Dessutom riktar han sig till läktaren och tycks plötsligt tro att detta är något slags torgmöte – men det är det faktiskt inte alls. Tommy Franzén hänvisade redan i sitt första inlägg till att vi för en sådan näringspolitik att vi kastar ut människorna i arbetslöshet. Han säger dessutom att vi borde satsa mycket mer på att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Men det är väl ändå så, Tommy Franzén, att den borgerliga regeringen har lagt fram och kommer att lägga fram förslag som innebär att vi skall få en bättre näringspolitik och att vi skall få fart på svensk industri. Det har satsats och kommer att satsas ännu mer på att vi skall komma åt den ekonomiska brottsligheten. Det är, som sagt, frågor som vi skall diskutera i annat sammanhang – diskussioner som dessutom är ganska nära förestående.

Sedan säger Tommy Franzén att jag, när jag säger något vänligt, försöker blidka honom – och det får jag inte göra. Då skall jag inte göra det – jag menade bara med mitt inlägg på den punkten att skillnaden mellan de båda blocken faktiskt inte är särskilt stor när det gäller ambitionerna. Ni går en bit längre, och jag har sagt att jag har förståelse för det. Jag önskar att vi också skulle ha kunnat göra det, men vi måste alltså ta hänsyn till det mycket hårt ansträngda finansiella läget – ramsan, som Sune Johansson sade.

Låt mig fråga, Sune Johansson: Varför lägger ni inte fram ett förslag om en

allmän obligatorisk försäkring för att vara riktigt ambitiösa, gå riktigt långt och verkligen locka väljare? När utredningen föreslog detta skulle det kosta 1,3 miljarder att få alla med i en allmän, obligatorisk försäkring. Jag talade i dag på morgonen med en av utredningsledamöterna och frågade vad det skulle kosta i dag att genomföra en sådan försäkring. Svaret blev att det säkert skulle kosta bortåt 2 miljarder kronor. Det är möjligt att han har rätt. Men hade vi haft resurser och hade vi fört en bättre politik under de senaste 15 åren, då skulle vi ha kunnat göra detta. Nu håller vi emellertid på att rekonstruera det som ni ställde till med, Sune Johansson. Så småningom skall vi få sådana resurser att vi kan genomföra en allmän obligatorisk försäkring – även om den kostar 2 miljarder kronor, och kanske om några år ännu mycket mer.

Anf. 11 SUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har från socialdemokratiskt håll ingenting emot att man försöker åstadkomma en samhällsekonomi som ger utrymme för sociala insatser för de arbetslösa människorna. Men vi tror inte att den borgerliga politik som bedrivs här i landet i dag över huvud taget kommer att ge några överskott för att åstadkomma sådana här insatser framöver. Vi tycker därför att det i nuläget är fullständigt ointressant att prata om en allmän arbetslöshetsförsäkring. Några 2 miljarder kronor lär inte ni kunna skrapa ihop i det här samhällsekonomiska läget – såsom ni regerar landet i dag. Och därför tycker vi att det är en utopi.

När jag tidigare sade att Alf Wennerfors inte kommer med någonting nytt syftade jag på att man märkligt nog från borgerligt håll, inte bara i detta sammanhang utan i många andra sammanhang, trots att man genomför reella försämringar för folk, ändå kan få det till att det är fråga om framsteg. Och jag begriper inte var de människor har fått sin skolning och utbildning som tolkar resultatet av den förda politiken på det sättet! Om man exempelvis försämrar de reella villkoren för arbetslöshetsersättningen, då får de som åtnjuter bidrag alltså ett sämre ekonomiskt utfall – detta ingår i det allmänna medvetandet, och man skall inte försöka göra svart till vitt.

Anf. 12 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Jag tycker förstås, kanske till skillnad mot Alf Wennerfors, att det finns anledning att göra överblickar över hela den politik som regeringen bedriver. Jag tycker inte att man bara skall rycka ut en liten bit och prata enbart om det kontanta arbetsmarknadsstödet, utbildningsbidraget och arbetslöshetsersättningen, utan jag tycker att man också skall sätta in de avsnitten i det stora sammanhanget. Jag gjorde det genom att visa på vad regeringen inte gör, nämligen försöker komma åt den ekonomiska brottsligheten – jag tog det som ett exempel. I mitt inledningsanförande redovisade jag också hur regeringen betar sig på skattepolitikens område.

Det finns alltså skäl att sätta in den aktuella frågan i ett annat politiskt sammanhang. Sedan må naturligtvis Alf Wennerfors tycka att jag tar upp en större finanspolitisk debatt – det må vara hans sak.

Beträffande det som Alf Wennerfors sade om regeringens åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten skulle jag vilja säga att vi kan konstatera att dessa är verkningslösa. Däremot är de åtgärder som ni vidtar mot de arbetslösa människorna i det här landet inte verkningslösa.

Alf Wennerfors hänvisade till den näringspolitik som borgarregeringen bedriver. Men förhållandena i andra länder har visat hur en sådan politik drastiskt ökat arbetslösheten och hur de sämst ställda människorna i de samhällena drabbats värst.

Jag skulle vilja upprepa att det kanske finns skäl för Alf Wennerfors m. fl. att genomgå en arbetsmarknadsutbildning, då skulle också ni få känna på vad 20 kr. mer per dag egentligen innebär – det är faktiskt inte en så liten summa när man är nere på de nivåer som det ändå rör sig om här.

Anf. 13 LARS ULANDER (s):

Herr talman! När arbetsmarknadsministern till massmedia meddelade att en proposition om arbetslöshetsförsäkringen skulle komma sade han ungefär: Det är inte de arbetslösa som skall bära bördorna av en dålig ekonomi, utan de skall ha kompensation för bl. a. penningvärdeförsämringen. Han använde egentligen samma uttryck som vi socialdemokrater använt sedan mitten av 1979 för att få arbetsmarknadsministern att begripa att de arbetslösa varit utsatta för en orättfärdig behandling.

Arbetsmarknadsministerns glättade tal är ett försök att dölja den verkliga politiken. Den borgerliga majoriteten i riksdagen har kontinuerligt avslagit våra krav på höjningar av dagpenningsskatterna för att de skall komma i någorlunda nivå.

Det kan inte vara brist på kunskaper som gjort att regeringen är så okänslig i fråga om rättvisa åt de arbetslösa. Att man har fått information har vi hört av tidigare talare här i dag. Det har inte bara vi socialdemokrater sett till, utan även de som har den direkta kontakten med de arbetslösa har gjort fruktlösa försök att vinna förståelse för de här synpunkterna.

Det har tidigare sagts – men det kan upprepas: I maj 1979 tillskrev arbetslöshetskassornas samorganisation den dåvarande arbetsmarknadsministern och krävde att tre nya dagpenningsskatter skulle införas. Skälet till framställningen var dels att riksdagen under första halvåret 1978 hade prutat på en tidigare begäran om nya dagpenningsskatter, dels att stora kostnadsökningar hade skett. Detta rimliga krav hamnade i den berömda folkpartistiska papperskorgen.

I september 1980 hade Arbetslöshetskassornas samarbetsorganisation ytterligare en gång tillskrivit regeringen. I skrivelsen krävde samarbetsorganisationen fyra nya dagpenningsskatter. I brevet visade samarbetsorganisationen på vad som hänt med arbetslöshetsförsäkringen i jämförelse med sjukförsäkringen. År 1973 var skillnaden 62 kr. i veckan till nackdel för de arbetslösa. I dag har skillnaden mellan högsta ersättning per vecka ökat så att den sjuka får drygt 800 kr. mer i veckan.

Samarbetsorganisationen säger i brevet till regeringen:

Samarbetsorganisationen är medveten om den situation landets ekonomi

befinner sig i och kräver f. n. ej en höjning till 250 kr. per dag, som är klart motiverad av pris- och löneutvecklingen. Vi anser det dock vara nödvändigt att den höjning som samarbetsorganisationen begärde i december 1979 genomförs från årsskiftet 1980–1981.

I ett läge där arbetslösheten stiger vägrar den borgerliga majoriteten att ge de arbetslösa vad de har rätt att kräva. Det visar ännu en gång var regeringen och riksdagsmajoriteten står: nej till rättmätig ersättning åt de arbetslösa, ja till minskad skatt för dem som har arbetsfria inkomster på aktier.

Låt mig till slut, herr talman, något kommentera Alf Wennerfors resonemang – Sune Johansson har gjort det och även Tommy Franzén har försökt.

Egentligen döljer Alf Wennerfors resonemang ett mycket mycket djupt reaktionärt tänkesätt. Han säger: Vad är socialt? Är det att höja 20 kr.? Han säger också: De har ju ändå fått en höjning, så vad är det här att prata om?

Så talar en god reaktionär. Det resonemanget kan vi från socialdemokratiens sida aldrig acceptera. I ett läge när man får större och större arbetslöshet – inom mitt eget fack är den nu uppe i över 7 % av dem som tillhör arbetslöshetskassan – kan det inte bli fråga om att hantera diskussionen så lättvindigt som Alf Wennerfors har gjort.

Vi kräver inte kompensation. Vi tar hänsyn – och det gör samarbetsorganisationen också – till att samhällsekonomin är körd i botten. Men vad vi kräver är ett anständigt resonemang när man diskuterar de här frågorna.

Jag yrkar, herr talman, bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Anf. 14 ALF WENNERFORS (m) replik:

Herr talman! Jag skall kommentera det allra sista Lars Ulander berörde, nämligen frågan om vad som är verkligt socialt. Jag tog upp den tråden därför att Sune Johansson talade om det sociala folkpartiet och det sociala centerpartiet, medan vi i moderata samlingspartiet naturligtvis har varit förfärliga ända sedan 1934 när det gäller sociala ambitioner. Jag tyckte att det fanns anledning att ställa frågan: Vad är det egentligen som är socialt?

Sedan gjorde jag en jämförelse mellan två olika slag av åtgärder. Lars Ulander är debattekniskt skicklig, så han nämnde bara den ena delen av det jag sade, nämligen det om kortsiktiga höjningar av dagpenningsskatterna.

Det är väl självklart att varenda ledamot av den här kammaren skulle vilja vara med om att höja dagpenningen ännu mycket mera än vad vi kommer att besluta om i dag. Jag kan inte tänka mig att någon riksdagsman skulle ha någon annan ambition. Men över huvud taget när det gäller stöd av olika slag måste vi ta hänsyn till hur mycket vi har i kassan och hur mycket vi har i kassan framöver.

Inte minst måste vi tänka på det ansvar vi har inte bara för ett år framåt utan för tio år framåt och för den sociala trygghet som den kommande generationen skall uppleva. Det var därför jag frågade: Vad är mest socialt – det som vi gärna vill göra nu eller det som vi måste göra med tanke på

kommande generationer?

Jag menar att det gäller att vara försiktig och hushålla med pengar, så att vi kan skapa tillväxt för framtiden och ta ansvar för de människor som behöver hjälp och då inte bara i dag utan också under morgondagen.

Anf. 15 LARS ULANDER (s) replik:

Herr talman! Alf Wennerfors återkommer till resonemanget om vad som är socialt och ställer frågan: Är det socialt med kortsiktiga höjningar av ersättningen till de arbetslösa?

Ja, visst är det socialt. Det är klart att det är socialt att se till att de som behöver solidaritet också får den. Att det inte har varit någon ledstjärna för moderata samlingspartiet eller för högern – partiet har också haft andra namn – är vi medvetna om, så därför är det kanske något av en överloppsgärning att föra den här debatten.

Men för oss framstår det som helt nödvändigt, när människor på grund av en ytterst dålig borgerlig politik hamnar i arbetslöshet, att vi visar dem den solidaritet som vi kan göra. Höjda arbetslöshetsersättningar är ett uttryck för det. Här sänker man skatter för höginkomsttagarna, och sedan går man upp och ställer frågan: Är det socialt att se till, att människor får en hygglig situation under den tid de är arbetslösa?

Anf. 16 ALF WENNERFORS (m) replik:

Herr talman! Jag är ledsen att jag tvingas förlänga debatten ytterligare, men jag måste påminna ledamöterna i kammaren och dem som sitter på läktaren om att vi faktiskt föreslår en höjning av dagpenningen i dag. Vi kommer alltså att besluta den höjningen, om vi får en röst mer än oppositionen. Det innebär ett socialt ansvarstagande, Lars Ulander, för de förhållanden som gäller nu och för dem som är arbetslösa. Men samtidigt är det ett ansvarstagande också för hur vi skall klara framtiden när det gäller den sociala tryggheten. Det är så jag menar att man skall kunna uppfatta det.

Anf. 17 LARS ULANDER (s) replik:

Herr talman! Klarar framtiden gör man alltså enligt borgerlig modell genom att dra in för de arbetslösa. Alf Wennerfors säger att det ändå blir en höjning, men det blir det inte. De här dagpenningssklasserna har inte höjts sedan mitten av 1979, och dessutom var de eftersläpande redan då. Med den inflationspolitik som har förts kan man inte rimligen påstå att 15 kr. betyder någon höjning. Det är inte ens kompensation för den inflation som har varit sedan dagpenningen senast höjdes. Det var alltså en mycket dålig förklaring.

Talmannen anmälde att Alf Wennerfors anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 18 ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! När jag har lyssnat på den här debatten har jag blivit överraskad, framför allt av Tommy Franzéns argumentering. Han upprepar gång på gång sin mening att de borgerliga ledamöterna borde känna på hur det är att vara arbetslös. Jag vet inte om Tommy Franzén eller andra kammarledamöter någonsin varit arbetslösa, men jag har varit det. Under mina år som byggnadsarbetare har jag varit arbetslös vid flera tillfällen, vid ett par av dem flera månader i sträck. Det var socialdemokratisk regering då, på 1950- och 1960-talen. På den tiden var arbetslöshetsersättningen avsevärt lägre än den är nu – lägre även i förhållande till prisläget då.

Jag stöder regeringens och utskottets förslag, bl. a. med hänvisning till den argumentering som framförts av Alf Wennerfors.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls med 160 röster mot 158 för reservation 1 av Anna-Greta Leijon m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2

I en förberedande votering biträdde reservation 2 av Anna-Greta Leijon m. fl. med 144 röster mot 17 för motion 1835 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 155 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 160 röster mot 158 för reservation 2 av Anna-Greta Leijon m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 och 4

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 17 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1835 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1980/81:14 om anslag på tilläggsbudget II till Jämställdhet mellan kvinnor och män

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Avgränsning av obrutna fjällområden

Föredrogs civilutskottets betänkande 1980/81:14 om avgränsning av obrutna fjällområden (prop. 1980/81:71).

Onsdagen den
18 februari 1981

*Avgränsning av
obrutna fjäll-
områden*

Anf. 19 ARNE NYGREN (s):

Herr talman! När naturvårdsverket i slutet på 1960-talet väckte frågan om att i fjällområdet inrätta ett stort reservat, som skulle beröra Storumans, Sorsele och Arjeplogs kommuner, mötte förslaget mycket stark kritik från de berörda kommunerna och från de två länsstyrelserna i övre Norrland. Naturvårdsverkets ledning försökte lugna de klagande och lovade att ett motiv för att bilda ett naturreservat skulle vara att man därmed kunde ge möjlighet till statliga satsningar på olika anläggningar och åtgärder i området.

Redan vid den tidpunkten hade man lagt fram förslaget om en fjällväg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs. Ett par år in på 1970-talet föreslog den s. k. Arne Petterssonska utredningen att statliga medel skulle anslås för vägförbindelsen mellan Ammarnäs- och Tärnaområdena.

Motivet var, enligt utredningen, att vägen skulle sammanbinda två turistområden och två älvdalar av olika karaktär och att den skulle ge en bredare allmänhet tillträde till det obrutna fjällområdet samt under utbyggnadsskedet utgöra ett värdefullt sysselsättningstillskott.

Alla dessa skäl är lika tungt vägande i dag som de var 1972. Därför fann jag anledning att motionera om en vägkorridor, när regeringen i proposition 1980/81:71 inte bara försökte hindra utan även direkt låsa möjligheterna till en fjällväg.

Det var av samma skäl och med samma motiv som de av arbetslöshet och låg sysselsättning hårt drabbade kommunerna Sorsele och Storumans, understödda av länsstyrelsen i Västerbotten, uppvaktade civilutskottet under frågans behandling. I fjällkommunerna upplevs i dag de obrutna fjällområdena som samhällets döda hand över områden som redan tidigare har en nästan hopplös situation när det gäller näringsliv och sysselsättning. I dessa områden är ofta turismen det enda hoppet – förutom en och annan dröm om gruvindustri – för att man skall kunna vända avveckling till utveckling. Fjällvägen mellan turistområdena Tärna och Ammarnäs skulle betyda enormt mycket för möjligheterna att öppna fjällvärlden och locka turister att njuta av dessa områden.

Nu har civilutskottet ägnat en betydande del av sitt betänkande nr 14 åt min motions yrkande. Formuleringarna i utskottets betänkande är mästergliga och kan tolkas både välvilligt och nedslående av folk i fjällkommunerna. Det är närmast mot denna bakgrund som jag vill ställa några frågor till utskottets ordförande, som har begärt ordet efter mig. Har jag tolkat utskottet rätt, om jag försöker förenkla vad ni vill på följande sätt?

För det första: Civilutskottet har konstaterat att frågan om vägens sträckning ännu inte är avgjord. Är det rätt?

För det andra: Av den anledningen anser sig inte utskottet kunna föreslå att det avsätts någon vägkorridor. Är det en riktig tolkning?

För det tredje: Den avgränsning som föreslås i propositionen skall inte hindra en prövning av ett slutligt alternativ till väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs, när man är redo för ett beslut om vägsträckning.

Det vore mycket intressant att få veta om dessa mera raka besked

motsvarar vad utskottet har menat med sin skrivning.

Herr talman! Jag skulle sedan vilja fråga Rune Ångström, min riksdagskollega från Västerbotten, om han som representant för de områden som i dag har drömmar om en sådan här vägförbindelse verkligen delar sina partivänners mening, sådan den uttrycks i det särskilda yttrandet från Karin Ahrland och Bertil Dahlén. De säger där: "Ej heller bör någon väg mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs tillåtas."

Anf. 20 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Vi har i civilutskottet vid behandlingen av propositionen om de obrutna fjällområdena enhälligt anslutit oss till förslagen i propositionen.

När det gäller den fråga som aktualiseras i Arne Nygrens inlägg sägs det i propositionen att med hänsyn både till bevarandeintressen och till att det samhällsekonomiska utrymmet för väginvesteringar i området f. n. är mycket begränsat, anser man att projektet inte har den aktualitet att någon korridor för vägen bör reserveras. I den motion som Arne Nygren har väckt finns ett yrkande om att ett obrutet fjällområde inte skall utgöra hinder för den diskuterade vägförbindelsen mellan Norra Fjällnäs och Ammarnäs samt att vägens läge får avgöras i ett senare skede.

Utskottet har behandlat detta förslag tillsammans med de synpunkter som kom fram vid det sammanträde som bl. a. Sorsele kommun och länsstyrelsen i Västerbotten hade med utskottet. Utskottets bedömning är att riktlinjer skall ha någon livslängd, och vi ansluter oss alltså till bedömningen att en korridor för vägen inte bör reserveras nu. Vår bedömning har också styrkts av att det fortfarande pågår en diskussion om vilken korridor man skulle ha om det var aktuellt. Det finns delade meningar om detta på den kommunala sidan och från naturvårdsverkets sida.

Utskottet konstaterar på s. 3 i betänkandet att det inte finns tillräcklig grund för att genomföra detta förslag nu, men om det på nytt skulle visa sig att det finns ett starkt intresse för och behov av vägen får vi återkomma till frågan i ett senare skede.

Vi anser i utskottet att vi på detta sätt har tillgodosett en del av yrkandet i Arne Nygrens motion. Det var ju inte heller där klarlagt hur vägsträckningen skulle gå.

Svaret på Arne Nygrens fråga om huruvida det var just vägens sträckning som var motivet för att inte avsätta en vägkorridor är alltså att vi har ställt oss bakom den bedömning som gjorts i propositionen, dvs. att detta projekt f. n. inte har tillräcklig aktualitet. Det är självklart att företrädarna för en bygd, där man menar att exempelvis ett vägföretag kan behöva ingripa i de riktlinjer som dragits upp för fysisk planering, har rättighet och skyldighet att arbeta för att försöka övertyga om att det är mycket viktigt att ett sådant projekt kan genomföras. Det är en prövning som kommer upp i ett senare skede, när ett förslag har blivit en realitet, och det får då avvägas mot de

*Avgränsning av
obrutna fjäll-
områden*

ingrepp det skulle innebära att lägga ut en korridor för väg även i detta område.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 21 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har blivit uppfordrad av min länskollega Arne Nygren att göra ett ställningstagande i det här aktuella ärendet. och jag vill gärna villfara hans begäran.

Länsstyrelsen och naturvårdsmyndigheterna kallade befolkningen i området till ett möte i Sorsele, där man lade fram förslag om detta obrutna fjällområde. Vid mötet gjorde de kommunala representanterna, i stort sett i samtliga inlägg, klart för länsstyrelsen och representanterna för de statliga myndigheterna att de gick med på förslaget under förutsättning att man fick möjligheter att utveckla vägförbindelsen till Tärnaområdet samt att man också skulle ha möjligheter att utnyttja de mineraltillgångar som finns i den här delen av fjällvärlden. Vid det här mötet ansåg de närvarande länsrepresentanterna och de statliga representanterna, bl. a. från naturvårdsverket, att man skulle ta hänsyn till de här reservationerna när man fattade beslut om detta naturområde.

Jag tycker att man i det här sammanhanget bör påminna om detta löfte. Befolkningen i Sorseleområdet har sagt ja till naturvårdsområdet under förutsättning att det inte lades en död hand över vägprojektet och under förutsättning att man skulle ha möjligheter att utnyttja de naturresurser som finns i området. I det senare fallet är det ju klart att det betyder väldigt mycket för sysselsättningen och utvecklingen av näringslivet om det kan komma till stånd en gruvbrytning.

Jag har personligen varit kritisk emot den tidigare föreslagna vägsträckningen över mot Tärnaområdet, eftersom den gick in i ett mycket känsligt område då det gäller samernas möjligheter att bedriva rennärning. Den vägsträckningen korsade bl. a. kalvningslandet, och den skulle som sagt ha betytt ett stort avbräck för samerna. Nu har man föreslagit en ny sträckning, som går längs Lilla Tjulträsket och Stora Tjulträsket över till Tärnaområdet, och i varje fall jag bedömer att den sträckningen inte medför lika svåra ingrepp särskilt vad det gäller samerna. Det här förslaget är relativt nytt, och jag har inte själv hunnit granska det i detalj, men vid ett första påseende tycker jag att det verkar mycket vettigare och riktigare än det förra förslaget.

Principiellt motsätter jag mig således inte alls att man får till stånd en vägsträckning över från Ammarnäs till Tärnaområdet. Det är nämligen helt klart att om fjällturismen i Ammarnäsområdet skall ha en möjlighet att utvecklas, så måste man på något sätt åstadkomma en förbindelse över till Tärnaområdet. Att förvänta sig att turister skall åka nio mil i en riktning och därefter återvända samma väg stämmer inte överens med vad man kommit fram till i turistutredningar och andra undersökningar när det gäller vad turisterna vill uppleva. De vill under sin semestertid där uppe uppleva nya vyer och nya områden under hela sin färd. Detta kan man åstadkomma med

en "rundväg" över Ammarnäs och Tärna. Där finns ju sedan ett vitt förgrenat vägnät med möjligheter till färder in i Norge eller vidare ner längs Blå vägen i Västerbotten.

Jag hoppas att jag med den här principdeklarationen har klargjort för Arne Nygren min inställning till det här spörsmålet.

Anf. 22 ARNE NYGREN (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka Rune Ångström för det beskedet. Det bevisade vad vi så många gånger har fått erfara, nämligen att det när det gäller frågan om hur vi skall kunna utveckla näringslivet i Norrland är delade meningar mellan människorna i Syd- och Mellansverige och de människor som lever i de områden där man brottas med sådana bekymmer som inte minst det förslag vi nu diskuterar medför. Jag vill därmed notera att Rune Ångström har gjort en deklaration som innebär att han inte delar den mening som framförts i det folkpartistiska särskilda yttrandet, och det är bra.

Jag vill också tacka Kjell A. Mattsson för hans försök att förklara vad civilutskottet menat med skrivningen. Det blev något klarare, även om Kjell A. Mattsson i ett avseende använde en formulering som var något motsägelsefull. Han sade nämligen att han delar den mening som framförs i propositionen och att han samtidigt delar utskottets mening. Det går inte riktigt ihop, för vad regeringen vill är ju precis detsamma som folkpartisterna anfört i det särskilda yttrandet, nämligen att man definitivt skall säga nej till vägkorridoren med motiveringen att frågan inte är aktuell. Men nu har åtminstone jag velat tolka civilutskottets skrivning välvilligt, nämligen att utskottet har menat att problemet att vägsträckningen ännu inte är klar och att vägfrågan inte är aktuell just nu ligger bakom att utskottet inte helt tillmötesgår kravet i motionen.

Detta kan jag ha förståelse för. Men jag uppfattade ändå Kjell A. Mattssons uttalande som klart positivt. Han sade att jag med tanke på mitt motionsyrkande borde känna mig relativt nöjd med civilutskottets formulering. Gör man den tolkningen tror jag att det kan lugna människorna i Sorsele-Storuman-Arjeplogområdet. Det är nog också välgörande att de får det här beskedet. För dessa människor betyder just ett uttalande av detta slag från riksdagens sida så oerhört mycket – de märker att vi inte sitter här och förstör de få möjligheter som finns för dem däruppe när det gäller att utveckla kommunikationer och näringsliv.

Anf. 23 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill bara citera vad som står i propositionen på s. 10 om den här vägkorridoren. Det heter att då "utrymmet för väginvesteringar i området f. n. är mycket begränsat anser jag inte projektet ha den aktualitet att någon korridor för vägen bör reserveras".

Utskottsmajoriteten har alltså stött propositionen, och det konstateras i betänkandet att det inte heller i motioner har framförts något krav på att det nu skall öppnas en korridor i området. Däremot har lokala intressen velat ha en möjlighet att arbeta vidare på projektet, bl. a. av det skäl som har

*Meddelande om
fråga*

framkommit vid den här diskussionen och som framfördes också vid utskottets sammanträffande med representanter för Sorsele kommun och länsstyrelsen. Därför har vi, Arne Nygren, valt denna formulering i betänkandet.

Anf. 24 ARNE NYGREN (s) replik:

Herr talman! Jag ber att få tacka för detta ytterligare klarläggande. Jag tycker att civilutskottet har uttalat sig mycket tydligare än regeringen, men jag var kritisk även mot civilutskottets formulering, eftersom denna var kryptisk. I debatten har emellertid utskottets ordförande klargjort att meningen med det hela är, att när frågan blir aktuell skall det finnas möjligheter till prövning, även om man här fastställer det obrutna fjällområdets avgränsning. Detta tycker jag är precis det besked som jag önskade få med anledning av motionen, och jag vet också att människorna uppe i Sorsele och Storuman önskar detsamma.

Anf. 25 EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Det finns stor enighet i riksdagen om att vi skall skydda vår natur. Förverkligandet av de s. k. obrutna fjällområdena är ju ett led i det arbetet. Detta får inte innebära, som Arne Nygren nyss sade, att det läggs en död hand över områdena. Jag vill gärna instämma i vad Rune Ångström tidigare uttalade om möjligheten till gruvbrytning i dessa områden.

När det gäller frågan om huruvida allmän trafik skall tillåtas på vägen mellan Suorva och Ritsem anser jag det rimligt att riksdagen inte uttalar sig om den saken, utan att avgörandet får ske på länsnivå. Som anges i propositionen återstår en hel del olösta frågor, innan man kan uttala sig i den ena eller den andra riktningen. Jag hoppas att trafikutskottet som väl har fått den här frågan för bedömning tar hänsyn till strävandena att låta besluten fattas närmare de människor som berörs av dessa.

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 17 februari

1980/81:282 av *Sten Svensson* (m) till arbetsmarknadsministern om tidpunkten för förslag till ny lagstiftning rörande privata skrivbyråer:

I november 1979 beslöt riksdagen att med förtur utreda skrivbyråernas problem med arbetsförmedlingslagen, och i maj 1980 tillsatte regeringen den enmansutredning som skall lägga fram ett förslag till liberaliserad lagstiftning för de privata skrivbyråerna. Trots detta har AMS i dagarna startat en

formlig hetsjakt på privata skrivbyråer som i mer än 20 år bedrivit verksamhet. Utan någon som helst förvarning besöktes en byrå i går och i dag av byråchefen och en förste byråsekreterare vid AMS juridiska enhet. Innehavaren tillfrågades om hon delade AMS-tjänstemännens bedömning att verksamheten var olaglig. Ett nekande svar föranledde tjänstemännen att kalla verksamheten olaglig. Därvid uppmanades innehavaren att lägga ned verksamheten och ge besked, om inte omedelbart så åtminstone innevarande vecka. För att ge eftertryck åt sin myndighetsställning erinrade man innehavaren upprepade gånger om det straff sådan påstådd brottslig handling skulle rendera – böter eller fängelse upp till sex månader. På måndag har AMS begärt sammanträffande med ytterligare en skrivbyrå.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

När beräknas utredningen framlägga sitt förslag, och finns det möjlighet att påskynda dess arbete?

11 § Kammaren åtskildes kl. 11.34.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 82

Onsdagen den
18 februari 1981

*Meddelande om
fråga*